

שהרי כאן היה צריך ללקות על נגיפת האשה, ובכל זאת חייבתו התורה בדמי ולדות ולא במלקות.⁽¹⁵⁾

מתקיף לה רב אשי: מומאי מנין לך דמותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל, והרי דלמא לא הוי מותרה לדבר קל, ונמצא שעל החבלה אין לחייבו מלקות ולכן הוא משלם, ועדיין לא למדנו שהמתחייב מלקות הרי הוא משלם חבלה ואינו לוקה!⁽¹⁶⁾

ואפילו אם תמצא לומר שמותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל —

ממאי דמיתה חמורה מן המלקות, עד שאתה אומר, שהמותרה למיתה הוא מותרה למלקות!⁽¹⁷⁾

דלמא עונש מלקות, חמור הוא מן המיתה! ? לג-ב

דהרי אמר רב: **אילמלי** אילו נגדוה לחנניה מישאל ועזריה, אילו היו מייסרים את חנניה מישאל ועזריה ביסורים כדי שישתחוו לצלם — אכן הוו פלחו לצלמא, לא היו הם עומדים בכך והיו עובדים לו בהשתחואה,⁽¹⁾ ואף שלא נרתעו מהשלכה לכבשן האש כדי למות!

נשמתו, אבל מלקות חמירא על בני אדם, לפי שמתבזה בחיים וצערו רב; והריטב"א כתב אף הוא שבדין התורה ודאי שהמיתה חמורה, והנידון הוא למקבל ההתראה בלבד, אלא שביאר הענין באופן אחר ולפי דבריו אין זו סברא בכל מותרה למיתה, אלא דוקא באופן שהותרה לא להרוג את חבירו שהוא רב עמו ובסוף חבלו ולא הרגו, אבל בתוספות ד"ה ודילמא מוכח שלא כדברי שניהם, שהרי כתבו דהוה מצי לשנויי דמיתה חמורה שכן ניתנה לאנשי עיר הנידחת, ובתוספות הרא"ש כתב כהשיטה ישנה.

1. כתבו התוספות, שאותו הצלם לא היה עבודת כוכבים ממש, אלא היה עשוי לכבוד המלך, ואף על פי כן היה בו קידוש השם ולכך מסרו עצמן למיתה, והיינו דכתיב [דניאל ג] "לאלהך לית אנן פלחין, ולצלם דהבא די אקימת לא נסגוד" משמע שהצלם לא היה תופס באלהות — ולכן מותר היה להם להשתחוות לו, ואם היו מייסרים אותם אכן היו משתחוים לו.

ואולם הקשו על זה מלשון הגמרא "פלחו [היו עובדים] לצלמא", שזה משמע שהיה אלהות ושייך בו עבודה.

אין שייך לומר "מותרה לדבר החמור מותרה לדבר הקל", שהרי חסירה עיקר ההתראה שידע הנידון שהוא אסור וחייב עליו; וכוונת הגמרא היא, שמסתמא ידוע לכל עיקר הדין, אלא שמכל מקום אפילו חבר צריך התראה ושיתיר הנידון את עצמו למיתה, ולענין זה סוברת הגמרא שהמתיר עצמו לדבר חמור הרי הוא כמי שהתיר את עצמו גם לדבר הקל.

15. דמי ולדות המשתלמים לבעל אין הם תשלומי חבלה, ובכל זאת מבואר בסוגייתנו שתשלום זה פוטר את המלקות של חובל בחבירו, והוא בכלל מה שחידשה התורה שהחובל בחבירו משלם ואינו לוקה.

ולקמן דף לה ב מבואר, שהחובל בחבירו ותוך כדי הכאה קרע את בגדיו הרי זה לוקה ואינו משלם.

16. ביארו הראשונים את הסברא בזה, כי גזירת הכתוב הוא שיתיר את עצמו לאותה מיתה בין קלה ובין חמורה.

17. הקשה בשיטה ישנה: הרי ודאי מיתה חמורה היא שניתנה למגדף ולעובד עבודה זרה! ? וביאר, דאע"ג שהמיתה חמורה שהרי אובד

שאם תמות האשה יתחייב הנוגף בנפשו, שהרי לא נתכוין לה, ואף שנתכוין לחבירו, הרי לדעת רבי "נתכוין להרוג את זה והרג את זה" אינו מתחייב בנפשו –

וזה שאמרה התורה, שאם תמות האשה "ונתת נפש תחת נפש" היינו שישלם הנוגף את ממון דמי האשה –

ולשיטתו של רבי, הרי אין הכרח לומר שהכתוב מדבר במי שהותרה להתחייב מיתה אם יהרוג את חבירו, ואם כן מאי איכא למימר, מנין שהחובל בחבירו משלם ואינו לוקה! (2)

אלא, אמר רב יעקב מנהר פקוד משמיה דרבא, מהכא יש ללמוד שהחובל בחבירו משלם ממון ואינו לוקה:

דכתיב: "וכי יריבון אנשים והכה איש את רעהו, ולא ימות ונפל למשכב. אם יקום [המוכה] והתהלך בחוץ על משענתו [על בוריו, ששב לכחו ולאיתנו הראשון], ונקה המכה [ממיתת בית דין], רק שבתו יתן ורפא ירפא" –

והכתוב טעון פירוש, שהרי וכי תעלה על דעתך שזה המוכה מוחלך בשוק וזה המכה נהרג, עד שהוצרכה התורה לומר "ונקה

הרי שהיסורים חמורים הם מן המיתה, ושוב נמצא שהמותרה למיתה אינו מותרה למלקות, ובטלה ההוכחה שהחובל בחבירו הוא משלם ממון ולא לוקה! ?

אמר הקשה ליה רב סמא בריה "דרב אסי" לרב אשי, ואמרי לה, רב סמא בריה "דרב אשי" הוא שהקשה לרב אשי, על דמיונו של רב אשי שדימה מלקות של בית דין על לאו ליסורים של המלכות, ולמד מזה שהמלקות חמורים מן המיתה:

ולא שני לך וכי אינך רואה הבדל בין הכאה שיש לה קצבה [גבול] כמלקות של בית דין שהן ארבעים חסר אחת, להכאה של המלכות שאין לה קצבה, כזו של חנניה מישאל ועזריה! ?

מתקיף לה רב יעקב מנהר פקוד [שם מקום] על הלימוד מפרשת דמי ולדות שהחובל בחבירו לוקה ומשלם:

הניחא לרבנן דאמרי: "ואם אסון יהיה ונתת נפש תחת נפש" שאמרה התורה, היינו שהוא מתחייב בנפש ממש, שלפי שיטתם אכן בהכרח שהכתוב מדבר בנוגף שהיה מותרה למיתה, שאם לא כן לא יתחייב בנפש ממש.

אלא לרבי, דאמר: אין כוונת התורה לומר

ולכן חייב הוא בתשלומין; והיינו דמקשה הגמרא דלפי רבי אין להוכיח מכאן שהחובל בחבירו מתחייב ממון ולא מלקות, שהרי פטור הוא ממלקות.

וכתב בקובץ שעורים, שרבי לא נחלק לפטור את המתכוין לזה ועשה לזה אלא במיתה דיליף לה מקרא, אבל בחבלה דינה ככל התורה שחייב אפילו בכי האי גוונא, ונתייבשה קושיית רעק"א.

2. נתבאר על פי רש"י; ואולם רבינו עקיבא איגר ביאר את קושיית הגמרא בדרך פשוטה יותר, ואפילו אם היתה כאן התראה על חבלת האשה, [ותמה על רש"י שלא פירש כן].

כי לפי רבי שהמתכוין להרוג את זה או המתכוין לחבול את זה והרג או חבל את האשה אינו מתחייב עליו, אם כן כשנגף החובל את האשה לא נתחייב מלקות משום שלא נתכוין לו,

המכה", והרי מכמה מקראות מוכח שלא מתחייב הרוצח אלא אם כן מת המוכה, וכמו שאמרה התורה "מכה איש ומת מות יומת", ועוד מקראות! ?

אלא לא נכתב מקרא זה אלא כדי שיהיה הוא מלמד: שחובשין בבית האסורים אותו [את המכה], ואי מית המוכה אז קטלינן ליה למכה כדין רוצח, ואי לא מית המוכה, אז ונקה המכה מידי בית דין לגמרי, ו"שבתו יתן — המכה — ורפא ירפא".

ומאחר שנתבאר כוונת הכתוב שחובשין אותו כדי שאם ימות אז יתחייב המכה בנפשו, אם כן יש ללמוד מכתוב זה שהחובל בחבירו משלם ואינו לוקה:

שהרי היכי דמי שיתחייב החובל בנפשו אם ימות המוכה?

אי דלא אתרו ביה שאם ימות המוכה הוא יתחייב מיתה, **אמאי מיקטיל** המכה ואפילו אם מת המוכה! ?

אלא פשיטא דאתרו ביה למיתה, ומותרה לדבר חמור הרי מותרה הוא אף לדבר הקל דהיינו למלקות של חובל אם לא ימות המוכה —

ובכל זאת **אמר רחמנא: "שבתו יתן ורפא ירפא"**, ואינו נפטר מהתשלומין על ידי המלקות שהתחייב.

הרי לימדך הכתוב שהחובל בחבירו משלם ממון ואינו לוקה.

מתקיף לה רב אשי כדרך שהקשה על הלימוד הקודם:

ממאי דמותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל! ? דלמא לא הוי מותרה —

ואפילו **אם תמצא לומר** שהמותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל —

ממאי דמיתה חמורה מן המלקות, דלמא מלקות חמור מן המיתה —

דהרי **אמר רב: אילמלי נגדוה לחנניה מישאל ועזריה, הוו פלחו לצלמא.**

אמר תמה ליה רב סמא בריה דרב אפי לרב אשי, ואמרי לה רב סמא בריה דרב אשי הוא זה שהקשה לרב אשי, כאשר תמה על קושייתו הקודמת של רב אשי:

ולא שני לך בין הכאה שיש לה קצבה, להכאה שאין לה קצבה! ?

ועוד מתקיף לה רב מרי:

ממאי דהכתוב עוסק במי שהוא מכה במזיד, "ונקה" שאמר הכתוב היינו מקטלא [ממיתת בית דין] שהיא צריכה התראה?

דלמא עוסק הכתוב במי שהכה בשוגג, וכוונת הכתוב היא שחובשין את המכה לידע אם ימות המוכה ויתחייב המכה בגלות שמתחייב בה הורג נפש בשגגה, ואם לא ימות המוכה — ונקה המוכה מגלות.

ומאחר שבשוגג עוסק הכתוב, אין התראה שייכת כאן! ?

ומסקינן: **אכן קשיא.**

וכאן שבה הגמרא לקושיא שהקשתה הגמרא לעיל לב א, על המבואר במשנתנו בבא על חייבי כריתות שיש להן קנס, ואילו במשנה במכות מבואר שהבא על חייבי כריתות יש עליו חיוב מלקות, וכיון דקיימא לן "אינו לוקה ומשלם" למה משלם הוא קנס

במיתה החמורה, ולכן כשבא על בתו אומר רבי מאיר שאינו חייב קנס, ומתייטת משנתנו כרבי מאיר.

ולא, האם לא סובר רבי מאיר אף "מת ומשלם"?

הגונב שור או שה או כל חפץ אחר, הרי זה מתחייב לשלם כפל ערך הגניבה דהיינו קרן הגניבה שהוא חיוב ממון, ותשלום נוסף כערך הגניבה [כפל] שהוא קנס על הגניבה. ואם טבח או מכר את השה הרי הוא משלם ארבעה פעמים כערך הגניבה, דהיינו: קרן, כפל על הגניבה, ושתי פעמים קנס על הטביחה. ואם שור טבח או מכר, הרי הוא משלם חמשה פעמים, האחד קרן, והארבעה הם קנס.

והתניא: גנב שור או שה וטבח אותו בשבת, שמיתת בית דין יש בשחיטה בשבת —

וכן מי שגנב שור או שה וטבח אותו לשם עבודה כוכבים שמיתת בית דין יש במקריב לעבודה זרה —

כשנתחייב במלקות, ומביאה הגמרא ישוב נוסף על קושיא זו.⁽³⁾

ריש לקיש אמר ליישב את הקושיא:

הא מני משנתנו המחייבת קנס לבא על אחותו ואף על פי שהוא חייב מלקות — **רבי מאיר היא**, דאמר: כל המתחייב מלקות וממון לוקה ומשלם כאחת. וכפי ששינו במשנה במכות שהובאה לעיל לב ב, ומשום שלא השם המביאו לידי מכות [נערות אחותך לא תגלה], מביאו לידי תשלומין [ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף].

ותמהה הגמרא: **אי כרבי מאיר** היא משנתנו, אם כן **אפילו** כשבא על בתו נמי יתחייב הוא קנס, ואילו בסיפא של משנתנו [היא המשנה הבאה] מבואר, שהבא על בתו אינו חייב בקנס כיון ש"קם ליה בדרכה מיניה" ואינו מתחייב מיתה וממון כאחד.⁽⁴⁾

וכי תימא ליישב, שרבי מאיר "לוקה ומשלם" אית ליה, אבל "מת ומשלם" לית ליה, ומודה הוא לחכמים שאינו נידון אלא

ב. מלשון הגמרא שלא הביאה מיד בתחילה ראייה לדבר שלרבי מאיר "מת ומשלם", וכן מלשון רש"י שכתב: "אפילו בתו נמי, דמיקטיל עלה לישלם, דהא לא סבירא ליה לרבי מאיר דפטור משום דרכה מיניה", נראה, שמתחלה סברה הגמרא שהא בהא תליא, כי מאחר ואין אנו מחייבים אותו בחמור בלבד במלקות וממון משמע שהוא הדין במיתה וממון, אלא שכלפי המפקקים הביאה הגמרא ראייה מן הברייטא.

3. ישוב זה הוא הישוב השלישי לקושיא זו, אחר ישובם של עולא [לב א], ורבי יוחנן [לב ב].

4. א. כתב בתוספות הרא"ש, שהיתה הגמרא יכולה לשאול קושיא זו כבר בתחילת הפרק שפירשה הגמרא את המשנה כרבי מאיר הסובר: קטנה אין לה קנס, ותיקשי, אי רבי מאיר, למה פטר בבא על בתו; אלא שהמתינה הגמרא עד כאן, משום דנוח לה יותר להקשות מ"לוקה ומשלם" על "מת ומשלם".

אותה ברייתא עוסקת בטובח על ידי אחר, ששלח הגנב אדם אחר לטבוח והוא זה שטבח בשבת או לעבודת כוכבים.

ונמצא שהגנב המתחייב בתשלומי הממון על טביחתו של השליח לא נתחייב מיתה, ולכן משלם הוא ממון. ואולם מודה רבי מאיר שהבא על בתו אינו משלם ממון משום ד"קם ליה בדרבה מיניה".

תמהה הגמרא על פירוש זה בברייתא:

וכי זה — השליח — חוטא בטביחת הגניבה, וזה — הגנב — מתחייב בארבעה וחמשה על חטאו של השליח שטבח!?

והרי קיימא לן: "אין שליח לדבר עבירה!"⁽⁷⁾

אמר פירש רבא: טביחת גניבה דין אחר לה, ויש בה שליח לדבר עבירה.

ומשום דאמר רחמנא: "וטבחו או מכרו",

או שגנב שור הנסקל [שהרג השור את הנפש ונתחייב השור סקילה] שהוא אסור בהנאה וטבחו.⁽⁵⁾

בכל אלו, הרי הוא משלם תשלומי ארבעה וחמשה, דברי רבי מאיר.

וחכמים פוטריין.

נמצא מבואר מן הברייתא, שרבי מאיר מחייב מיתה — דהיינו טביחה בשבת, והקרבה לעבודת כוכבים — וממון כאחד. ואם משנתנו כרבי מאיר תיקשי הסיפא למה פוטרו התנא מתשלומי קנס כשנתחייב מיתת בית דין!⁽⁶⁾

ומשנינן: הא איתמר עלה דההיא ברייתא: אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן —

ואמרי לה: אמר רבי ירמיה אמר רבי שמעון בן לקיש —

וגם רבי אבין ורבי אילעא, וכל חבורתא משמיה דרבי יוחנן, אמרי:

5. ענין שור הנסקל מתבאר בהמשך הסוגיא.

6. בפני יהושע נתקשה, לפי מה דסלקא דעתין השתא דרבי מאיר אית ליה מת ומשלם, האיך יפרש את פשטות הכתוב "ולא יהיה אסון ענוש יענש" ומשמע פשוטו של מקרא כמו שביארו חז"ל דאם יהיה אסון לא יענש?! וראה מה שכתב שם.

7. א. נתבאר על פי לשונו של רש"י שכתב: וכי שליח חוטא ושולח מתחייב קנס דארבעה וחמשה, והא קיימא לן בקדושין דאין שליח לדבר עבירה.

והקשה רבינו עקיבא איגר, למה הוצרך רש"י

להביא ממרחק לחמו, והרי ממקומו הוא מוכרע שאין שליח לדבר עבירה, שאם יש שליח לדבר עבירה נמצא שלא הועלנו בתירוצנו כלום, שכשם שמתחייב המשלח ארבעה וחמשה על טביחתו של השליח כך יש לחייבו מיתה על שחיטה בשבת, ושוב ממילא ייפטר המשלח מדין קם ליה בדרבה מיניה מלשלם את הקנס!?

וביאר שזו אינה קושיא ואין מכאן הכרח שאין שליח לדבר עבירה, ומשום שיש לפרש את הברייתא באופן שלא אמר המשלח לשליח לטבוח בשבת או לע"ז אלא אמר לו לטבוח והלך השליח מעצמו וטבח בשבת או לעבודה זרה, וכי האי גוונא אין המשלח חייב אפילו אם יש שליח לדבר עבירה, ולכן הביא רש"י ממקום

מתקיף לה מר זוטרא, על הפירוש בברייתא, שכשהיתה הטביחה על ידי שליח מתחייב המשלח, ואף שנתחייב השליח מיתה על טביחתו:

מי איכא מידי, דאילו עבד איהו, המשלח, באותו אופן שהשליח עשה, לא מחייב משום ש"קים ליה בדרכה מיניה", ועבד השליח ומחייב המשלח! וכי יהא גדול כחו של שליח מכחו של משלח שהשליח בא מכחו!?

ומשנינן: איהו המשלח, לאו משום דלא מחייב, אין המשלח מופקע מחיוב טביחה. אלא שפטור הוא לשלם כשטבח בשבת משום ד"קם ליה בדרכה מיניה", וחייב המיתה הוא שפוטרו, ולכן כששלח שליח והוא עצמו לא נתחייב בחיוב מיתה, הרי הוא חייב לשלם.⁽¹⁰⁾

ותמהה הגמרא על פירוש זה בברייתא:

הרי שהסמיך הכתוב טביחה למכירה, כדי ללמד: מה מכירה מתחייב הוא בה על ידי אחר שאי אפשר למכירת הגנב שתתקיים ללא קונה, אף טביחה מתחייב הוא בה אף על ידי אחר שנשלח על ידי הגנב לטבח.

דבי רבי ישמעאל תנא מקור אחר לחיוב ארבעה וחמשה על ידי שליח:

אמר הכתוב: "וטבחו או מכרו", ולפיכך אמרה התורה "או" ולא אמרה "וטבחו ומכרו", כדי לרבות את הטובח על ידי שליח.⁽⁸⁾

דבי חזקיה תנא מקור אחר:

אמר הכתוב: "חמשה בקר ישלם תחת השור וארבע צאן תחת השה", ולכן אמר הכתוב "תחת" השור, ולא אמר: "ישלם בשור", כדי לרבות את הטובח על ידי שליח, כלומר: אף אם יטבחנו מי שהוא תחתיו של הגנב, הרי הגנב חייב לשלם.⁽⁹⁾

הגמרא כאן לתרץ, שהיה השליח סבור שהוא שלו, וכי האי גוונא יש שליח לדבר עבירה; וראה מה שהוסיף רבינו עקיבא איגר לבאר את דבריהם.

8. ראה ביאור הדרשה ברש"ש.

9. רש"ש.

10. ביארו התוספות, שאין כוונת הגמרא לומר, שהיות ואף המשלח היה חייב לצאת ידי שמים אף ש"קם ליה בדרכה מיניה" [שלא פטרה התורה אלא מתשלום על ידי בית דין], ומשום, שכל זה אינו שייך אלא בממון, אבל כאן שאנו דנים בקנס ובקנס בעיני "אשר ירשיעון אלהים"

אחר דקיי"ל אין שליח לדבר עבירה, ורבינו עקיבא איגר דימה זה לדברי המשנה למלך שהביא שם.

וראה עוד בהערות להגרי"ש אלישיב שליט"א שרצה לדון בישוב קושיית רעק"א, דלגבי שבת שהמשלח שבת ולא עשה שום מלאכה אין שייך בזה שליחות לחיבו, ועל פי דברי האחרונים בכגון דא, ראה שם.

ב. שיטת התוספות היא, שאם היה השליח שוגג אז יש שליח לדבר עבירה, ומשום שטעם דין "אין שליח לדבר עבירה" הוא משום "דברי הרב [הקב"ה] ודברי התלמיד [המשלח] דברי מי שומעין" כמבואר בקדושין מב ב, ואין סברא זו שייכת כשהיה השליח שוגג; ולפי זה כתבו התוספות בבבא קמא עט א, שהיתה יכולה

אי עוסקת הברייתא בטובח על ידי אחר, אם כן מאי טעמייהו דרבנן דפטרי?!¹

הניחא אם הברייתא עוסקת בטביחת הגנב עצמו, מתבאר הטיב מחלוקתם של רבי מאיר וחכמים בטביחת שבת או לעבודת כוכבים, שרבי מאיר סובר "מת ומשלם", וחכמים סוברים "אין מת ומשלם".

אבל לפירוש הזה בברייתא, שהמשלח עצמו לא נתחייב מיתה אלא שליחו, אם כן מה הוא טעמם של החכמים הפוטרים את המשלח?!⁽¹⁾

ומשינין: מאן חכמים, מי הם החכמים שבברייתא הפוטרים —

שחיטה שאינה ראויה, דהיינו שחיטה שאין הבהמה מותרת באכילה על ידה —

לא שמה "שחיטה" ולא "טביחה", וכל חיוב ואיסור הבא על ידי שחיטה אינו חל עליה, ולכן טביחה בשבת שטביחה שאינה ראויה היא כדמפרש ואזיל, וכן טביחה לעבודת כוכבים שהבהמה אסורה באכילה והנאה כד"ן "זבחי מתים"⁽³⁾, לא שמה טביחה להתחייב עליה ארבעה וחמשה.

ותמהה הגמרא על פירוש זה בברייתא:

כי התינח טובח לעבודת כוכבים, שאכן שחיטה שאינה ראויה היא.

ואף טביחת שור הנסקל שפטרו אותו חכמים בברייתא מתשלומי ארבעה וחמשה, אף זו שחיטה שאינה ראויה היא, שהרי שור הנסקל אסור בהנאה.

רבי שמעון הוא, דאמר:⁽¹⁾ לענין טובח ונמצאת טריפה, או שטבח חולין בעזרה,⁽²⁾ שאין הוא חייב על הטביחה ארבעה וחמשה, כי:

דהיינו הבית דין, שוב אין שייך לומר שיהיה חייב לצאת ידי שמים.

אלא כוונת הגמרא היא: כיון שהיה ראוי להתחייב אם לא היה מתחייב בנפשו, מתחייב נמי אממון על ידי שליח כיון שאינו מתחייב בנפשו.

11. כתב הרא"ה, שלא רצתה הגמרא לפרש את טעמם משום שהם סוברים אין שליח לדבר עבירה אף בטביחה, משום דאם יסוד פלוגתתם הוא בשליחות בטביחה, לא היו צריכים לחלוק בזה כשטבח בשבת או לעבודה זרה, וראה גם בתוספות הרא"ש כאן.

והתוספות בסוף הסוגיא הקשו כעין זה על הגמרא שם, ותירצו, דלא ניחא לגמרא לומר שנחלקו בשליח; ותמהו האחרונים למה המתינו עד סוף הסוגיא [וכן עשו גם בבבא קמא], ולא

1. במשנה במסכת בבא קמא ע א.

2. וכן מצינו לרבי שמעון שאמר כן גם בענינים אחרים כגון לענין שחיטת "אותו ואת בנו", שכשהשחיטה אינה ראויה אינו עובר.

3. כתבו התוספות בבבא קמא ע א, שסוגיא זו היא כמאן דאמר "אדם אוסר דבר שאינו שלו על ידי מעשה", וראה עוד שם בהמשך דבריהם, וברשב"א.